

ÖREBRO-KAROLINAREN

Utgiven av Sällskapet Örebro-Karolinare
i Stockholm

N:r 24

November 1964

Örebro-Karolinaren

UTGIVEN AV

SÄLLSKAPET
ÖREBRO-KAROLINARE
I STOCKHOLM.

N:r 24

REDAKTÖR:

PER TEGNER

Nov. 1964

Massor av jubileer

Ett antal jubileer har satt sin prägel på årets häfte av Örebro-Karolinaren. Det är jubileer av olika valörer, men de har alla anknytning till Örebro eller den skola där vi en gång varit elever.

För att börja med det som ligger denna tidskrifts läsare närmast (?) om hjärtat så har vår karolinarförening i Stockholm i år fyllt 40 år. Inte något stort jubileum egentligen, men vi har i alla fall firat det, och ett par artiklar har det föranlett.

Vår yngre broder i hemstaden – Sällskapet Karolinare i Örebro – har uppnått tioårsåldern. Vi gratulerar! Trägne sekreteraren Sven Johansson, som för fem år sedan publicerade en trevlig krönika om örebrosällskapets första lustrum, sysslar just nu med en 700-års-skrift (se nedan!) och har inte tid att ägna sig åt ett futtigt decennium.

Så har vi 700-åringen. Det är Örebro stad som anses vara just så gammal, men det är alldeles klart – säger lokalpatrioten – att man lika väl kunnat hugga till med 800, 900 eller varför inte 1.000 år.

Alltnog, de sjuhundra åren skall firas nästa år med en mängd evenemang, se artikel av en av stadens PR-män, redaktör John Ericsson.

Örebro Stadsbibliotek firade 1962 hundraårsjubileum. Erik Hjalmar Linder höll därvid ett föredrag, som han benäget ställt till värt förfogande (det är också publicerat i Samfundet Örebro Stads- och länsbiblioteks vännerns meddelande nr 30). En speciell lokal anknytning till stadsbiblioteket har Karolinska läroverket för resten därigenom att biblioteket under många år var inrymt i den gamla skolbyggnaden intill Nikolaikyrkan.

25-årsjubileum kan denna tidskrift fira: 1939 utkom det första numret. Jubileet föranleder blott detta. omnämnande.

Staden »Wadköping» fyller i år 45 år. Det var i november 1919 som »Markurells i Wadköping» utkom, och därmed hade huvudstaden i Hjalmar Bergmans litterära bergslagsvärld fått sitt namn. Detta jubileum har veterligen. ihågkommits blott på detta sätt! Från nästa år finns Wadköping för övrigt också i sinnevärlden: på Lars Bohms udde i Örebro.

Sedan vi som hastigast också erinrat om att det är 100 år sedan »Sibiri-en» byggdes, att precis 130 år gått sedan Obeliskens restes och att Eng-elbrektsstatyn uppnått 100 års ålder, anser vi oss ha visat att vi har tacksägning för rubriken här ovan.

Till sist: en författare med visionär förmåga har blickat ett hundra år framåt i tiden och skildrat ett hundraårsjubileum år 2063.

P. T.

Karolinarmöte i Örebro

Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm planerar att en dag i juni 1965 anordna en gemensam färd till Örebro. Det blir då tillfälle att bese bl.a. pågående utställningar i samband med stadens 700-årsjubileum. I planerna ingår också ett besök på Stjernerunds slott.

I samarbete med stadens egen karolinarförening och med Karolinska läroverkets rektor förberedes. också en för alla karolinare gemensam fest med åtföljande middag.

Närmare besked om dessa planer kommer att lämnas senare.

Då vi fyllde 40 år

Den 15 maj 1924 stiftades Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm och nästan precis 40 år senare, den 13 maj 1964, samlades medlemmarna för att hålla ordinarie vårsammanträde och samtidigt högtidlighålla fyrtioårsjubileet. På Stallmästaregården skulle: mötet hållas., och efter att ha antingen suttit fast i kilometerlånga bilköer – det skulle vara någon landskamp på Råsunda den kvällen – eller gått till fots i hällregn infann sig så småningom bortåt femtio karolinare på det gamla utvårdshuset (vars enda anknytning till vårt sällskap väl är att 25-årsjubileet också firades där).

Man fick först bese en utställning av klasskort och andra skolfotografier från skilda tider. Också bilder från tidigare sammankomster inom sällskapet var utställda.

Så följde sedvanliga årsmötesförhandlingar under ledning av ordföranden, professor Gösta Berg. Två ärenden hade direkt anknytning till dagens betydelse, val av en hedersledamot och beslut om ett jubileumsstipendium.

Av de 74 ursprungliga medlemmarna i sällskapet finns alltså 6 kvar i medlemsmatrikeln. Bland dessa veteraner märks taxeringsintendenten Bertil Lundquist, under många år sällskapets skattmästare, och direktören Anders Olby, som enligt statistiska beräkningar bevisat flera av våra sammankomster än någon nu levande person — undantagandes just Bertil Lundquist. Den sistnämnde är sedan några år inrangerad i hedersledamöternas exklusiva skara – fem personer – och nu beslöt årsmötet på styrelsens förslag att också den trägne och trofaste Anders Olby skulle förlänas hedersledamots rang.

Det andra speciella »jubileumsärendet» var ett beslut att, utöver de sedvanliga stipendierna till elever vid Karolinska läroverket å tillhopa 1.100 kronor, utdela ett extra stipendium å 500 kronor.

Efter mötesförhandlingarnas slut överlämnades ordet till direktören Harald Aronsson, ordförande i Örebro drätselkammare. »Örebro i dag och i morgon» var rubriken på det kåserande föredrag, som denne verksamme örebroare underhöll oss med. Det var en hel del vi fick höra om hur hemstaden utbyggts och förändrats och inom de

närmaste åren kommer att utbyggas och förändras. Det var Stjärnhusområdet, Baronbackarna, Södersaneringen och mycket annat som passerade revy. Ett stort antal ljusbilder bidrog till' att göra föredraget intresseväckande och underhållande.

Kanske kan här särskilt nämnas att den mäktige kommunalmannen betygade stadens stora intresse för Karolinska läroverkets utbyggnad och förbättring. Till de närmaste planerna hör att fängelsebyggnaden skall rivas och att skolans domäner därefter skall utvidgas åt det hållet: praktiskt taget hela kvarteret behärskas i så fall av karolinarna.

Om förhoppningarna att Örebro skall få det planerade nya universitetet talade Harald Aronsson också, och han sade att det givetvis skulle vara av stort värde för Örebro, inte minst därför att det då skulle bli större möjligheter för staden att få behålla begåvat folk (härvid sträckte vi på oss, vi »utvandrare», och nickade instämmande förstås!)

Vid den följande middagen höll sällskapets ordförande högtidstalet. Han erinrade först om att sällskapet bildats »i syfte att uppliva och bevara minnet av gammalt gott kamratskap samt stärka och bibehålla kärleken till den gamla bildningshärden i Örebro» — som det står i stadgarna — och att sällskapet för sådant ändamål vill »sammanföra sina medlemmar till sällskaplig samvaro för stärkande av känslan av samhörighet samt genom samlande av upplysningar rörande läroverket, dess lärare och lärjungar, genom föredrag inom sällskapet och genom publicerande, i mån av förmåga, av uppsatser av kulturellt och historiskt intresse verka i sällskapets syfte». Talaren fortsatte:

»För den som tänker efter blir det ändå något egendomligt med dessa sammanslutningar av gamla skolkamrater. Endast ett fåtal av oss känner väl något av hemlängtan, av nostalgi, till skolan som sådan och till den undervisning som där bedrevs. Jag tycker mig ha lagt märke till — fastän det kanske är fel — att detta framför allt gäller dem som själva valt pedagogens yrke. Flera av våra tidigare ordförande ha hört till denna kategori. Andra av oss kan väl tolerera

minnena från den tiden men inte stort mera. Och för några framstår skolåren i en sådan dager av obehag att de inte ens vill vara med i vår krets och i en sammanslutning med ett namn som vårt.

Oftast är det emellertid tillfällena att träffa gamla kamrater som utgör den främsta lockelsen, när det gäller våra sammankomster. Genom att deltagarna gått skilda banor i livet och sålunda representerar många olika verksamhetsområden, kan en sådan samvaro också ha ett bestående värde.

Men inte heller den mera allvarliga syftningen hos vårt sällskap bör förbises. Redan 1929 började man så smått med publikationsverksamhet genom att – till femårsjubileet! – utge en festskrift. Och från och med 1939 har varje år utgivits årspublikationen Örebro-Karolinaren, som inrymmer en mängd bidrag till kännedomen om läroverkets och även om stadens historia. Efter att med anledning av jubileet ännu en gång ha gått igenom hela serien kan jag vittna om vilken rik kunskap som rymmes i dessa till det yttre blygsamma häften. Det gäller skolans liv och skolsederna men kanske främst det inte sällan färgstarka persongalleriet av lärare och lärjungar och alla dem som dessa kom i beröring med under skoltiden.

Här kommer också den lokala miljön med och där vet vi att stora förändringar har ägt rum. Vi har hört om dem i dagens föredrag och vi förstår att vår gamla skolstad liksom så många andra orter i vårt land är stadd i omvandling på ett tidigare aldrig skådat sätt. För oss stockholmare är detta inte något ovant — jag erinrar om att vårt sällskap bildades på det länge sedan försvunna Kronprinsen vid Drottninggatan, detta trivsamma hôtel garni från gamla dagar, att vi länge höll till på Östermalmskällaren i en byggnad som för några år sedan försvann för att lämna rum åt ett nytt stort affärspalats och att den särskilt omtyckta sammanträdeslokalen Tre Remmare i fjol gick sitt öde till mötes i samband med Norrmalmsregleringen.

Under dessa omständigheter är det trösterikt att veta att Karolinska läroverket ännu har kvar sina gamla lokaler och att även omgivningarna i stort sett fått bevara sin karaktär. Ja, t.o.m. den byggnad uppe vid Nicolaikyrkan som inrymde den allra äldsta lärdomsskolan står ännu kvar, om också genom 1800-talets hårdhanta restaurering omdanad till oigenkännlighet. Det var från den som eleverna

en majdag för i det närmaste 350 år sedan sändes ut i fyra olika riktningar för att i stadens omgivningar samla in grönt till majning av kyrka och skola. Man tillverkade spiror att sätta vid bänkarna och man band kransar med vilka man pryddes bättre barns huvuden. Belöningen blev ett rikt sammanskott av mat och dryck för ett hejdunderande kalas några dagar senare i själva skolan. Stadens givmilda borgare var dock själva gäster och vad som kom på djäknarnas lott, därom vet vi intet!

Vid dagens majfest kan det ha sitt intresse att erinra sig denna gamla tradition från vår åldriga skola. För oss är det motiverat att höja en skål både för det Karolinska läroverket och för vårt nu 40åriga sällskaps fortsatta välgång.»

*

Bland övriga talare märktes en av kvällens hedersgäster, överste Gösta Mårtenson, ordförande i Sällskap-et Karolinare i Örebro allt sedan detta sällskaps bildande 1954. Han yttrade bl.a.: »Vi har hört att det nu jubilerande sällskapet såg dagens ljus på hotell Kronprinsen som — då seklet var något yngre — tillhörde Drottninggatans frestelser. Jag och andra Karlbergskadetter hade vårt stamlokal där, och efter middagen hände det ofta att vi besökte Södra Teatern, då Stockholms trivsammaste revyteater. Där sjöngs vid något tillfälle en kuplett om emigrationen med refrängen »Tag en hälsning från det gamla landet».

I anslutning till allt detta skulle jag vilja — lätt travesterande denna refräng — säga vårt ärade 40-åriga värdfolk, som ju emigrerat från Skolstaden och i K. Huvudstaden för skolans färger: *Tag en hälsning från den gamla skolan!* — en hälsning som inkluderar de hjärtligaste lyckönskningar till de 40 åren och de bästa välgångsönskningar för kommande tider. Det sägs ju att 40-årsåldern är en farlig ålder, åtminstone för det täcka könet. För oss karlar — och inte minst för oss karolinare — kan den väl rubriceras som en härlig ålder, då livet i alla avseenden ger som mest, då ungdomsglädjen och mognaden förtroendefullt räcker varandra handen.

Hälsningen från vår gamla skolstad har ju på ett förnämligt sätt nyss framförts av Harald Aronsson. Den speglade en berömvärd framåtanda på alla områden, inte minst på det kulturella, där man främst strävar till att inlemma staden bland landets universitetsstäder, en strävan som väl vi karolinare i hög grad vill stödja.

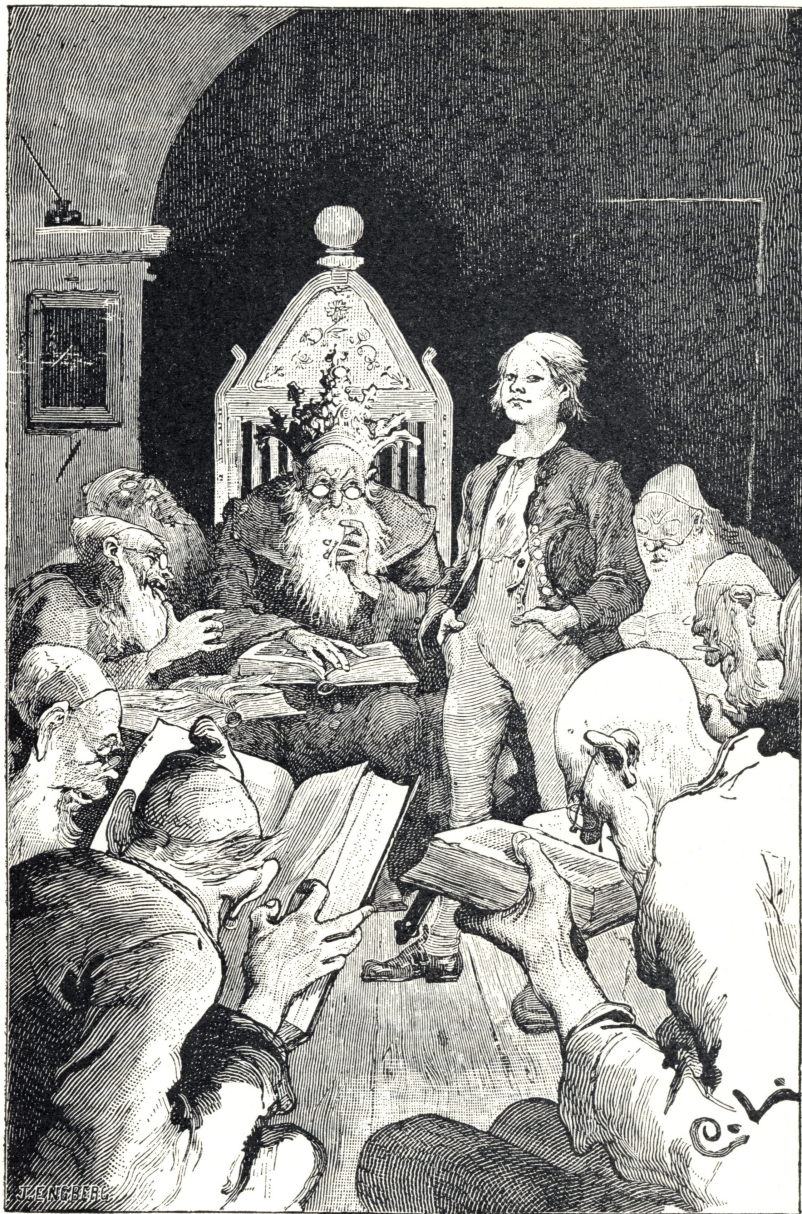
För att återgå till Schola Carolina har ju på senare är stora organisatoriska förändringar skett, bl.a. genom att skolan fått en »spinn sida» vilken i år nått vitmösseåldern. Mången äldre karolinare — van vid att först på middagsdraget få vila ögat på kvinnlig risgrynsfägring — tycker nog att detta ter sig litet »för närmande». Men systemet lär enligt Rector Carolus Olaus fungera väl, vilket ju är huvudsaken. — Må det vara tillåtet att berätta en liten historia, som belyser risken av att i onödan söka skilja könen åt. Jag hade en gång som löjtnant några middagsgäster, bl.a. min bataljonschef, en ärevärdig major, modell/ä. Av vissa utrymmesskäl avåts smörgårsbordet med damerna och herrarna i skilda rum. Det tog sin lilla tid att begå detta och snapsen var väl kyld. Då jag så småningom fann tiden inne att gå till bords, föreslog jag majoren att vi skulle söka upp våra damer. Han såg litet förvånad ut och sade så: »Va fan säger du? Är det fruntimmer med också!» Men då vi väl satt oss till bords gick det som nu på Karro: det fungerade väl.»

Gösta Mårtenson nämnde till slut att man hade planer att nästa år — Örebro sällskapets tionde och den gamla Skolstadens sjuhundrade — ställa till med gästbud för alla karolinare och han hoppades på invasion från huvudstaden.

*

Den som här skildrat några av denna aftons tilldragelser på Stallmästaregården vill till sist blott tillägga att den sällskapliga samvaron fortsatte under flera timmar och att man liksom glunten och magistern drack skålar både för framfarna år, för det löpande år, för de kommande år och så till slut för en evig vår! Gutår!

P. T.

Teckning av Carl Larsson till sagan »Qvistmuntus, Kobäljantus, Abornäsius». 1883.

Sju vise mästare

Föredrag vid firandet av Örebro Stadsbiblioteks hundraårsjubileum 25
oktober 1962

AV ERIK HJALMAR LINDER

I

Min hembygd — jag vågar väl säga Er? — är ingalunda vild. Den är en odlad slätt, bland det slätaste som kan tänkas, och den heter Närke-slätten. Där talades förr och talas väl fortfarande ett landsmål som emellertid torde få räknas till de vilda. Det är brett, somliga elaka människor säger fult, och det rymmer många märkvärdiga och drastiska vändningar.

I mitten och slutet av förra seklet var Gabriel Djurklou verksam här som dialektupptecknare och sagoberättare och år 1883 utgav han sina ryktbara Sagor och äventyr på svenska landsmål. Bland dem han berättade på närkesmål fanns en som hette: »Qvistmuntus, Kobäljantus, Abornäsius». Den handlade om en klipsk och klurig pojke som gjorde kungens sju vise mästare svarslösa. Sagan har av Djurklou försetts med en inledning som lyder så här, och jag förväntar nu att språket inte ska lägga hinder i vägen för en rätt förståelse:

»Dä va en gång en kónung, sóm va så förfaschelitt lærder så ingen präst i hela väla va värr' än han. Ja, han va så lärd, så gement fólk va'nte go te å begripa va han sa, å inte kunn' han forstå dóm håller. Men för å ha nåra människor te tala ve, så skaffa han sej sju visa mästare, sóm inte va så lärda sóm han någä, men sóm va så pass ändå, att di kunne lägga ut hanses lär-dom, så då geck i anna fólk, å vänna um va di gemena sa, så då vart så lärt å kónstitt, så kungen kunne begripat.»

Här, ärade Jubileumsfirare, föreligger min predikotext. Den handlar som Ni hörde om lärdom. Carl Larsson har i en illustration till sagan visat hur lärt folk ser ut. Kungen, den lärdate av alla, en tandlös åldring med pek-fingret högt lyft, långt vitt skägg och brillor långt fram på näsan. Runt omkring honom en obeskrivlig samling av nästan lika mossbelupna mästare. Men framför honom en. pigg och livlig pojke kommen direkt ur folkdjupet. Han klarar sig inför dem allihop

med ett latin som han hämtat upp på skogsvägen: »Qvistmuntus, Kobäljantus, Abornäsus.» Ja, sagan handlar alltså om lärdomens kungar och om vanligt folk, men därtill om en mellangrupp som kallas vise mästare, och de är sju.

Ingen kan ju förneka att det förhåller sig eller förhöll sig ungefär så där med kunskapens förekomst i samhället. I varje fall var det så på Djurklous tid, vilket ungefärligen var den tid då detta stadsbibliotek började sin verksamhet. Konsten och vetenskapen har obestridligen sina kungar. De skriver böcker och får nobelpris och håller sig med matematiska formler på obegripligt fackspråk. De har också en bred publik som snällt lyssnar och häpnar och försöker klara sig så gott det går mot eller med denna kungliga makt. Men de sju vise mästarna, de försöker översätta och lägga saken försiktigt till rätta.

Skolan är kanske de sju vise mästarnas egentligaste tummelplats. De är lärare och förmedlare. Matematiska formler tolkas till vanligt språk, fackspråket förklaras i lexikon och ordlistor, universums beskaffenhet och historia framställs i bilderböcker, i radio, på grammofonskivor, på film och i TV. Världshistorien och samhällslivet sammanfattas i läroböcker, i illustrerade tidskrifter och studiecirklar. Men fackböckerna, läroböckerna, bilderböckerna, grammofonskivorna, tidskrifterna, tidningsartiklarna och ibland också radio- och TV-programmen, de förtecknas på kort, placeras på hyllor och ordnas efter sinnrika system och hålls tillgängliga för allmänheten på de vänligt sinnade institutioner som vi kallar för bibliotek. Ja, det gällde ju att lägga ut kungens lärdom »så då gick i anna, folk».

Att det ibland också kan. vara fråga om att »Vänna um vad di gemena säger», så att till och med lärdomen kan begripa det, skall man väl inte heller förneka. Men uppgiften har vuxit. Låt oss erkänna det. Den växer och växer. De sju uttolkarna har blivit sjuttio. De är på väg att bli sjuttio gånger sju. En god del av dem är bibliotekarier, och de behövs bättre än någonsin.

II

Mitt ärende idag är att hylla denna stora skara av kulturarbetare, de vise mästarna, de sjuttio uttolkarna. Men jag skulle ytterligare,

om jag får blanda ihop ämnena så, vilja dröja vid vad man kunde kalla kulturlivets förvandlingar, vid vad som hänt på hundra år i bildningsvärlden och vad som förändrat mästarnas ställning.

Men eftersom jag är god rojalist, åtminstone på det område där jag nu rör mig, så bör jag väl börja med ett »leve konungen». Ty äras den som äras bör. Utan pionjärerna, utan forskarna och konstnärerna, utan kulturens kungar och kronprinsar så skulle vårt samhälle och vår värld i själva verket stå sig slätt, sådana de nu är uppbyggda. Vi behöver kung Einstein, kung Bohr, kung Bertrand Russel, kung Thomas Mann och kung Picasso.

Lärdomens kungar har numera ansat sina skägg. De bär i våra dar vanlig kavaj, och brillorna hänger inte längre ner på näsan, ja, de har inte ens pekfingret lyft, för om det lyfta pekfingrets vådor handlar som vi vet den modernaste delen av kulturdebatten. De är helt enkelt hårt arbetande män och kvinnor, ofta i sina bästa år, som söker att erövra mark från okunnigheten och mörkret. De har ett eggande arbete, eftersom varje nytt så kallat resultat faktiskt innebär ett stycke vetande, som aldrig någonsin funnits förr i någon mänsklig hjärna, men som nu i och med fyndet och dess publicering blir mänsklighetens gemensamma egendom. De har det gemensamt med konstnärerna, att de ständigt befinner sig vid en front, den front där nyheter skapas, där nuet formas. Där söker de oavslutligen de fakta, de kombinationer, de pejlingar, som kan bidra till vår, d.v.s. mänsklighetens, samfälliga orientering.

Och efter denna bugning, denna långt mer än pliktskyldiga bugning för hans majestät forskaren och pionjären, skulle jag vilja vända mig till de sju vise mästarna. Djurklous saga handlar ju inte precis om sättet att bedriva vetenskap eller skaffa sig kunskap, utan om kommunikationen mellan lärda och olärda och mellan de lärda inbördes. Och det förhåller sig uppenbarligen så, att detta problem, kommunikationen, under tidens lopp blivit allt större och allt viktigare.

Varför inte särskilt peka på de hundra år som detta bibliotek existerat?

Dess utveckling och växt är väl inpassade i detta landsomfattande, nej, världsomfattande förlopp. Djurklous humoristiska karikatyr av kungen och hans mästare stammar från en tid, då murarna mellan

lärda och olärda var högre än nu. Det var fråga om både stadsmurar och språkmurar. Sagan tar dessutom fram en bild av den lärde, som visade honom hjälplöst beroende av sitt eget fackspråk, sina egna formler, instängd bland dammiga folianter, oåtkomlig för varje fläkt av sunt förnuft. Vi lärde oss efter hand att den isoleringen var av ondo; än mer, vi lärde oss att den hade blivit komplett omöjlig. Samhället förvandlades. Vi som är över de femtio har sett det förvandlas inför våra ögon. Det har växt som ett frodigt och bördigt landskap med många byar och kyrksocknar i, och mellan landskapets olika delar råder – och måste råda – den livligaste kommunikation. Vi talar ju numera inte bara om kommunikation utan t.o.m. om masskommunikation. Vad är det då som hänt på de hundra åren?

För det första har läskunnigheten blivit så gott som hundra procentig, skolutbildning har blivit allmän och folkbildningen hög. Vi lever, säger professor Segerstedt i Uppsala, i utbildningssamhället. Det betyder förstås i sin tur, att den olärda hopen inte gapar fullt så stort och häpet som förr inför de lärdas märkliga lärdom. Den tycker inte längre att språket klingar som om det kom från en annan planet. Den tror att det ska gå att lära sig detta språk, den stavar redan på »Qvistmuntus, Kobäljantus, Abornäsčius.» Villigheten att lyssna har blivit åtskilligt större, och vetgirigheten är en makt.

För det andra har kunskapsmängden hos de lärda ökat alldeles oerhört och därmed också deras specialisering. En lärd på medeltiden var en som visste allt som fanns att veta. En professor ännu på 1700-talet kunde vara mycket av en polyhistor. Nu är han helt specialiserad i sitt fack. De lärda slår sig samman i grupper, och grupperna slår sig ner på var sin bergstopp. Om de anar varandras tillhåll är det gott och väl. Om de någon gång helt lyckas förstå varandras språk, är det något enastående.

Och därmed förvandlas ju bilden av grupperna än en gång. Den tid som sett masskommunikationen födas är också en tid av förbistring. Tidens symbol är inte bara lärdomsberget utan rent av Babels torn. Vad som sker nu är, att vi av all makt anstränger oss att förvandla tornet till en TV-sändare. Och märk väl vad detta i sin tur betyder. Det betyder en total strukturförändring av den stora grupp som Djurklou kallade de gemena, av den så kallade olärda hopen. Det är inte nog med att den kompakta okunnigheten gradvis försvinner. Hoppen

är nu full även av framstående vetenskapsmän, av konstnärer, av specialister. Det finns i våra dagar ingen lärd man, som inte också tillhör hopen, nämligen när han kommer ned från sin höjd. Man kan rent av få höra, för att nu ett ögonblick hålla mig till mitt eget fack, hur nutida professorer i litteraturhistoria helt anspråkslöst betecknar sig som lekmän, då talet faller på en för dem själva främmande litteraturhistorisk specialitet. Mina damer och herrar, det gjorde aldrig Henrik Schück!

Men än mera, vad vet en ordinär historiker om atompartiklar? Vad vet en ordinär kemiprofessor om gotikens konst? Ingenting, om de inte anlitar biblioteken, de populariserande böckerna, de informativa radio- och TV-programmen. Båda tillhör de i dessa avseenden helt enkelt den bildade allmänheten, och båda är starkt beroende av de vise mästare som eventuellt är beredda att ta ställning i kulturlivets mitt och åt bägge håll förklara fackmännens formelspråk och allmänhetens informationsbehov. Ja, om kungarna på visst sätt och i vissa ögonblick ter sig ännu mer konungsliga än förr, där de svepta i fackets hermelinsmantel stiger upp på sin forsknings berg, så har de också blivit folkligare, i det att de allt mera ofta tvingas stiga ner och blanda sig med de enkelt vetgirigas ödmjuka skara., och det blir alldeles tydligt att de vise mästars uppgift inte längre kan karaktäriseras enbart som ett överställningsarbete, ett tolkningsuppdrag.

Dessa förmedlare, dessa lärare, dessa skribenter, föredragshållare, studiecirkelledare, bibliotekarier, dessa den andliga trafikens experter och konstaplar, har till uppgift – och nu skall jag ta till ordentligt – att hålla världen samman.

Ja, jag avser i första hand kunskapsvärlden, lärdomens värld, eftersom den hotar att falla sönder i sina beståndsdelar, men jag menar faktiskt också något större än så: hela den värld, som är föremål för vår forskning, vår kunskap. På ett visst stadium av utvecklingen kom vi att skilja alltför skarpt mellan inre och yttre, materiellt och andligt, naturvetenskapligt och humanistiskt. Vi måste hålla den insikten levande, att alla specialiteterna dock har ett enda gemensamt mål, nämligen att tjäna människan och hennes orientering, och att den också har ett enda föremål, nämligen det upplevbara i världen, vare sig vi kallar det materiellt eller andligt. Kunskapen är därför i grunden en och odelbar, fastän ingen enskild av oss kan överblicka denna

helhet, och fastän vi av praktiska skäl måste redovisa den under många olika rubriker och med hjälp av många olika fackbokstäver.

Att fasthålla denna insikt – kunskapen är en och den är mänsklighetens gemensamma egendom – det är kommunikationens sak, det är de sju och sjuttio vise mästarnas uppgift. Så viktig den är, så absolut nödvändig!

Och så betydelsefullt, att var och en i denna stora förmedlargrupp verkligen vet eller anstränger sig att veta vad han talar om, att han är välinformerad. Så utomordentligt viktigt också, att både kungar och kronprinsar allt oftare stiger ner från sina berg och gör dagsverken i mästargruppen. Förr ansågs det gärna vara ett underordnat göra att popularisera. Det överläts precis som i Djurklous saga helt åt ett lärdomens mellanskikt eller rent av åt folk som bara hade luktat på ett visst fack, och populariseringsresultaten blev inte heller alltid så lyckliga. Om historien skulle bli populär, då ansågs den, böra romantiseras. Om en dikt skulle bli populär, måste den omskrivas till en pikant interiör ur diktarens privatliv. Om astronomi skulle bli populär, måste den innehålla antingen astrologiska spådomar eller spännande fantasier om bebodda planeter. Om kärnfysik skulle bli populär, måste den förvandlas med hjälp av grova och osanna atommodeller.

Ja, så har många trott och handlat. Men i våra dar har läget blivit sådant, att förvanskning inte duger. Informationen måste vara sann, även om den är enkel och tar alla tänkbara pedagogiska hänsyn. Inom åtskilliga fack gäller nu, att om inte forskarna, de goda forskarna, själva träder fram för att förklara sina tankegångar, så förblir de dåligt förklarade. Särskilt gäller detta fysiken, och förhållandet sammanhänger med det faktum, att fysikens matematiska formler rör sig med en mycket hög grad av abstraktion, medan vårt vanliga tänkande är konkret, d.v.s. rör sig med bilder och analogier. Den fysiker som likt Einstein, Bohr eller Heisenberg först framlägger en formel, som beskriver någon av materiens svåråtkomliga grundhemligheter, har visserligen redan därmed gjort en exakt slutsats. av vissa gjorda iakttagelser, ungefär som när man avläser resultaten i en matematikmaskin, och även gjort ett slags skildring av det åsyftade förloppet sådant det kan iakttagas med hjälp av hans apparater. Men det är inte sagt att han därför har klart för sig hur formeln skall tolkas på

vårt vanliga språk, vilka konsekvenser det har för vår syn på världen. Kan-
ske revolutionerar den med tiden hans egen världsbild. Jämförelsen mellan
matematikens artificiella, exakta men nakna språk och vardagens naturvux-
na, ungefärliga men rika och nyanserade språk måste han arbeta hårt med,
också han själv. Det gäller till sist också för specialisten att översätta sin
egen formel till sunda förnufts språk, att göra sig en om också ofullkomlig
modell av vad formlerna påstår. Och innan han så gjort, innan han vågat så
göra, har han inte fullt förstått sin egen insats. Vardagsspråket i all sin unge-
färlighet är nämligen det enda språk som täcker erfarenheterna på vår
människliga nivå.

Det är särskilt Werner Heisenberg, fysikern vars far var språkman, som
med kraft framhållit det här. Men den iakttagelsen visar att inte endast for-
meln utan också dess uttolkning är en insats på hög nivå, kanske på högsta
nivå. Den har, också den, vetenskaplig rang och betydelse. Det är inte bara
bra, utan det är absolut nödvändigt, att fysikern själv gör en tolkning eller
yttrar sig om tolkningen, därför att han bättre än de flesta förnimmer, om
översättningen till vardagsspråk råkar för mycket på sidan om formelns
verkliga innebörd.

Vi finner alltså, att den stora förändringen har låtit oss hamna i en situa-
tion, där kung Einstein och kung Bohr samtidigt är primärforskare och uttol-
kare, och där specialistens publik, i de stunder han framträder som tolk, inte
bara är de s.k. olärde, och inte bara de lärde inom andra fack, utan även
hans fackkolleger. Ja, i viss mån diskuterar han tolkningen med sig själv,
och han är därmed sin egen publik.

Ingenting kan väl bättre belysa det faktum att de vise mästarnas roll har
ändrat karaktär. Den är nu otroligt nyanserad. Om det är sant vad jag nyss
påstått, nämligen att problemen om kommunikation mellan kunskapsområ-
den även blivit ett problem om kommunikation mellan fackspråkets värld
och sunda förnufts, och om denna kommunikation måste äga rum även
inom forskaren själv, då står ju ingen längre utanför den krets där kommuni-
kation äger rum. Kungarna i sina mantlar, folket vid sina redskap, mästarna
vid sina folianter och sina höga bokhyllor, alla har de en primär erfarenhet
att meddela de andra. Alla har de också en förmedlarroll att utföra, alla är de
slutligen även mottagare. Vad vi är på väg emot är ett rikt och

oavlatligt samspel, ett samspel mellan alla människor, ett samspel inom det medvetande som vi äger gemensamt, det förnuft som ingen enskild har monopol på, utan som är mänsklighetens gemensamma egendom och som är ett enda förnuft.

Den ömsesidiga kommunikationens mål är att ge oss alla någon delaktighet i specialisternas tankevärld och sysselsättningar. Det innebär också att alla, även specialisterna, får del i ett allmänt kultiverat och kritiskt betraktelsesätt byggt på vardagsbegreppen och på erfarenheten. Om jag kallar detta betraktelsesätt sunda förnuftet, så betyder det inte att sunda förnuftet alltid har rätt, och inte heller att det har någon censurrätt över de vetenskapliga resultaten. Men det betyder att sunda förnuftet är allas mötesplats, det mänskliga vetandets uppsamlingsställe och inventeringslokal. Det är beteckningen på något väsentligt som vi har gemensamt, orten där specialisternas rapporter avges, granskas och uttolkas, garantin för att mänskligheten inte faller sönder, att dess verksamhet i sin grund är enhetlig, att det råder ett samarbete, att det finns ett gemensamt mål för alla de åtskilda verksamheterna. Och därför tror jag mig på Stadsbibliotekets födelsedag ha sagt något om, vad de sju och sjuttio vise mästarna utträttat, vilken betydelse deras insats har, och hur viktigt det är att de inte förtrötts.

Om jag kunde, skulle jag nu lägga det betraktelsesätt jag här sökt ge uttryck för till grund för det numera så omdiskuterade begreppet bildning. Bildning i tjugonde seklet – det är den gemensamma grund av kunskaper som tillåter specialisterna att tala med varandra, att utbyta erfarenheter; den grund av kunskaper, som låter oss förstå och känna, att vi tillsammans bildar en mänsklighet, och att det inte bara är våra enskilda hjärnor, som utgör det mänskliga medvetandet, utan våra hjärnors samspel. Och en god bildningsmiljö, mina damer och herrar, det är en miljö där detta samspel råder, där det finns tillgång till god information och till tusentals levande stimulanter för hjärnor och hjärtan, där gryende andliga intressen kan gro och slå rot, där mänskliga anlag därför kan blomma.

III

Och därmed borde jag väl sluta. Säkert är det en och annan som tycker att jag talat långrandigt nog och på slutet också högstämt nog. Men varför bara tala i allmänna ordalag?

Varför inte ställa frågan så här, rättframt och rannsakande: *Är Örebro en god bildningsmiljö?* Är denna stad ett ställe med goda andliga kommunikationer? Ja, det är inte min sak att svara, men kanske är det vid ett tillfälle som detta min sak att fråga. Jag skall inte förneka mitt intryck, som gammal örebroare, att denna stad till stor del består av grupper, som lever i viss isolering från varandra, åsiktsgrupper, ekonomiska grupper, sociala grupper, kunskapsgrupper.

Kanske håller i vår tid gruppgränserna på att utplånas?

Men i samma ögonblick vi ställer närgångna och kritiska frågor av det här slaget, måste vi ju erinra oss allt av skapande kommunikation som faktiskt äger rum, i skolor, i studieorganisationer, i detta bibliotekshus, i denna konsertsal, i kyrkor av många slag, i ett blomstrande museiliv, i natur- och kulturminnesvård, i ett rikt utgrenat föreningsliv. Ja, jag tror gärna att Örebro kan bli ett kulturcentrum, en kulturmakt, om det tar till vara vad det verkligen har.

Tanken måste väl också gå något bakåt i tiden, om också inte till urminnes tid, för det hinner vi inte med. Har Örebro under de gångna hundra åren varit en god bildningsmiljö, en plats med andliga kommunikationer? Det vore säkert grymt orättvist att låta svaret bli negativt. Säkert fanns det en tid, då lärdomens kungar och mästare levde på ett väldigt avstånd från mängden, då pekfingret var lyft lika högt som kungens på Carl Larssons teckning, och då folket fick ta revansch på lärdomshögfärden med historien om pojken som hittade på sitt eget latin och kunde säga: »Qvistmuntus, Kobäljantus, Abornnäsius».

Men vilken mångfald av stimulans måste ändå inte ha utgått här från skolan och dess lärare, från tidningarna och deras skribenter, från museet och dess entusiaster, från biblioteket och dess folk, sedan det väl hade kommit till, från orkesterföreningen och dess stödjare, från kyrkan och dess präster, från väckelsen och dess predikanter. För egen del minns jag inte bara biblioteket i församlingshuset vid Nikolaikyrkan, som under chefskap av den länge folkskolläraren Julius Norelius var ett omtyckt tillhåll också för oss skolpojkar, utan också Orkesterföreningen med de regelbundna konserterna i Nikolaikyrkan under rektor Lind. Jag minns hur Anders de Wahl läste dikter i läroverkets aula, han var ju utsocknes förstås, och hur Birger Sjöberg sjöng Fridas visor i Stora Hotelllets salong; också han kommen

från annan ort. Jag minns »Kung Oidipus» och »Den inbillningssjuka» på Örebro teater, och jag minns besök av missionärer från Afrika och Kina och Ost-Turkestan i Vasakyrkans lilla sal, och jag minns predikningar, många predikningar. Jag minns stora pedagoger som Emil Liedgren och Fredrik Sandwall, den ene lärare i kristendom och den andre i filosofi, och båda lärde mig något om diktning. Jag minns när Jeremias i Tröstlösas dikter gick som följetong i Nerikes Allehanda. Nämn mig den tidning som i dag ger sig på sådana följetonger! Jag kommer ihåg den underbare museiintendenten Hedberg, som gick omkring i en hemkomponerad grön uniform med visselpipa och trumpet och var en levande inkarnation av nordisk romantik och fornminnesiver. Så att om en enskild örebroares vittnesbörd får gälla, måste luften ha innehållit många flygande kryddor och frön.

Om det vore möjligt, skulle jag göra en enquête med dem som från denna stad rest ut i landet eller världen och ägnat sitt liv åt verksamheter, som krävt en inre eld och stora kunskaper: vad var det som tände er, som satte er på spåret? Var det något i staden Örebro? Skolan? Biblioteket? Kamraterna? Lärarna?

Mina frågor skulle förstås inte riktas till folk av kategorien Olaus Petri eller Johannes Rudbeckius. Det var ett helt annat Örebro de kom från, ett Örebro, vars andliga klimat vi vet ytterst lite om. Jag kan inte föreställa mig vad de skulle svara. Men det finns ju senfödda kolleger till dessa, mindre berömda förstås, men med sina rötter i den stad vi känner. Uppe i Ärkebiskopshuset i Uppsala vandrar kanske i detta nu Gunnar Hultgren omkring, då och då blickande ut över en slätt som är lika platt som den han kunde betrakta som gymnasist.

Ett ljus var han redan i Karolinska. Hur tändes han? Nåja, hans far, adjunkten Hultgren, var kristendomslärare där och han var den som enligt vår, d.v.s. skolpojkmans mening, höll de i särklass mest begripliga morgonböckerna. Det är nog bra att ha en sådan pappa. Men jag gissar på ännu en viktig impulsgivare: Emil Liedgren, psalmdiktaren, hymnologen, en av läroverkets bästa lärare, som säkert ingen av hans gamla lärjungar har glömt. Han var betydelsefull för oss alla.

Nåja, vägen till Jerusalem har, från Örebro räknat, aldrig varit lång. Men hur är det med vägen till Aten? Det förefaller mig i detta ögonblick nästan lite besynnerligt, att Örebro bidragit med inte mind-

re än två exemplar till Sveriges nuvarande bestånd av professorer i klassisk fornkunskap: Einar Gjerstad i Lund och Åke Åkerström i Göteborg. Fanns det verkligen något i den förment så nyktra och kommersiella Örebromiljön som kunde väcka kärlek till antiken? Tydligt. Om den saken vet jag ingenting bestämt, men gissar att ingendera av de två jag nämnde var en sällsynt kund på biblioteket – vare sig det nu var läroverkets eller stadens.

Men om det vore en enquête, skulle jag kunna tänka mig att Einar Gjerstad svarade: vad det var som väckte mej till studier är kanske inget stort mysterium – jag kunde ju ändå gå den vanliga vägen genom läroverket. Intressantare hade varit om frågan kunnat ställas till min far – en bland de många örebroare som fått skaffa sig sina kunskaper helt på egen hand, och lyckats. Hans väg var så mycket brantare och svårare än min.

Professor Gjerstads far var den liberale politikern E. A. Nilson, en spannmålshandlare med statsmannegenskaper, en självlärd närking som först blev söndagsskollärare och sen krigsminister, och fick sysslorna att gå ihop. Ja säkert gick E. A. Nilson ibland till stadsbiblioteket, lika säkert som han läste Elof Ljunggrens Nerikes-Tidningen, Karl Malmrots Nerikes Allehanda och Harald Åkerbergs Örebro-Kuriren och många goda redaktörers Örebro Dagblad.

Man skulle kunna fråga tre välkända litteraturkritiker: vad var det egentligen i örebromiljön som väckte Ert livsintresse? De tre jag tänker på är Knut Jeansson, som nu är död, men i all sin tillbakadragenhet var en av vår svenska samtids finaste litteraturbedömare, Margit Abenius, som äger något av samma tillbakadragenhet och samma varsamma innanläsningskonst, och Gösta Attorps, lika kunnig i herr Markurells karaktär, de tre musketörernas äventyrslynn och egenarten hos den goda köpingen Hallsberg. Eller jag borde fråga Gösta Berg, fornminnesforskaren, Hazelius efterträdare, som från sin chefsbostad på Skansen, högt över stockholmsvimlet, överblickar Nordiska Museets stora domäner. Var det Stadsbiblioteket i Örebro, som satte Dig på spåren? Eller Sten Hagliden, lyrikern, som bara vill skriva den allra kärvaste sanningen, eller Harald Forss, nyansernas älskare men också de fantasifulla uppträdenas. Vad var det egentligen som väckte Er lust att skriva? Naturligtvis var det böcker. Var

fick ni dem ifrån? Och Dag Wirén, Sven Welin, Sven Karpe, varifrån kom de musikens flygande frön som väckte Er lust att musicera?

Men bakom dessa helt på måfå handplockade namn ur min egen generation eller något äldre avtecknar sig en lång procession av örebroare, som blivit bokens trogna tjänare och själva skapare av böcker. En Johan Gunnar Andersson, som blev geolog och reste till Kina och kom hem igen. En Rutger Sernander, som lärde vetenskapen att skriva naturens historia med hjälp av pollenkorn. En Edvard Alkman, kunnig 90-talskritiker, en Hugo Gyllander, poet och sagoberättare. Ja, och så naturligtvis en Hjalmar Bergman, som lyfte sitt ojämförliga trollspö över hela stan, och trollade bort den och trollade fram den och trollade om den och kallade produkten Wadköping.

De tillhör alla, herr ordförande, herr bibliotekarie, de sista hundra årens örebrohistoria. De är bara en handfull representanter för tusentals andra kända och mindre kända. Jag borde naturligtvis fråga dem allihop, men jag får ändå inget svar, för frågorna kan inte besvaras. Vad betyder de sju vise mästarnas undervisning? Vad betyder ett bibliotek? Ofantligt mycket. Men detta myckna kan inte redovisas.

Säkert är bara, att den miljö som fostrat dem och deras tusentals likar och som sänt ut demi världen, inte gärna kan ha sak-nat skapande impulser, den levande kommunikation som kommer själar att tändas och anlag att slå ut. De ha alla haft lyckan att i denna stad, sådan den var, möta en eller annan vis mästare, som kunde tolka kungens budskap.

Och för *några* av dem torde under alla omständigheter gälla: det skedde på Stadsbiblioteket.

Örebro 700 år – ett stadsjubileum

För tio år sedan, var ett antal goda örebroare församlade i rådhusets stadsfullmäktigesal för att dryfta åtgöranden i staden för att skapa ökad trivsel både för stadsborna själva och för turister och andra främlingar, som gästar staden. Då väcktes för första gången tanken på ett stadsjubileum.

Alla närvarande tyckte tanken var god, men frågan var: hur många år skulle man fira? Visserligen hade det redan för 4.000 år sedan funnits fångstmän och bönder där grusåsen korsar Svartån, men, det gällde att söka fastslå ett årtal för stadsbildningen. Landsantikvarien fil dr Bertil Waldén anropades, som vid sina forskningar i stadens förflutna funnit, att i ett odateerat donationsbrev, utfärdat av jarlen Birger Brosa, död 1202, uppräknades bland andra jordegendomar »villam quandam iuxta Horebro», en gård belägen vid Horebro, d v s Örebro.

Något bevis för att Örebro redan på 1100-talet skulle ha existerat som stad var dock inte detta dokument. Nya indicier på stadens ålder måste sökas. Därvid konstaterades, att stadens äldsta sigill i form av en trekantig sköld är typisk för 1200-talet. Senare övergick man till att prägla runda sigill. En antydning om att staden på 1200-talet hugnats med privilegier är vidare, att i av Magnus Ladulås, år 1285 upprättat testamente talas om ett mynthus i Örebro. Dylika inrättningar fanns endast i landets större städer. Stadens äldsta bevarade privilegiebrev är daterat den 29 januari 1446 och utfärdat av Kristofer av Bayern. Av innehållet framgår klart, att detta brev endast är en bekräftelse på sedan av ålder gällande privilegier.

Tanken på ett stadsjubileum med 700 år som fastställd ålder på jubilaren fördes vidare till drätselkammaren. Av dess ledamöter hade någon uppenbarligen läst J. F. Bagges bok »Beskrifning om upstaden Örebro», utgiven år 1785. I den göres gällande att staden redan då

skulle ha varit 700 år gammal. Örebro skulle m.a.o. kunna lägga ytterligare något hundratal år till sina dagars tal. Bertil Waldén ville dock inte godtaga Bagges uppgifter och så fastslogs, att stadens ålder skulle vara 700 år, att folkungarna utfärdade dess första privilegier och att jubiléet skulle gå av stapeln år 1965. Tidigare kunde det av praktiska skäl inte ske, bl.a. beroende på omfattande gatuarbeten för fjärrvärmeanläggningarna, den pågående Södersaneringen och andra stora byggnadsarbeten.

Det kan alltså sägas, att det är fråga om ett stadsjubileum baserat på indicier, men. på säkra indicier. Att örebroarna accepterat sin stads fastställda ålder kunde man se ett uttryck för i teknisternas In statu-tåg första maj i år. På en av vagnarna lästes: »Örebro – staden som grävt sig fram i 699 år.» Under det decennium, som förflutit sedan tanken på ett stadsjubileum första gången fördes på tal, har åtskilligt hänt i Örebro. Det märks på stadsbilden, som blivit en annan. Passerar man, genom staden i riktning nord-syd efter Storgatan-Drottninggatan, alltså på den grusås utefter vilken staden ursprungligen växte upp och efter vilken kungarna i forna tider färdades på sina Eriksgator, kan man i tur och ordning notera: Först ser man det nya vattentornet Svampen, numera att betrakta som urfader till alla mindre vattentornssvampar, som vuxit upp landet runt. Centralparken vid Svartån har omdanats för att låta både slottet och Karl XIV Johan på sin obelisk komma bättre till sin rätt. Ett visst gny har dock förnummits över att »Befriaren» flyttats några meter. På vänster hand vid Svartån ligger det nya länsmuseumet och på Lars Bohms udde begynnelsen till kulturresevatet Wadköping, där den gamla trähusbebyggelsen fått en fristad, oförändrad till det yttre men tiptop modern invändigt för att kunna tjäna som bostäder åt konstnärer och konsthantverkare.

Vid Stortorget, som ännu väntar på sin nydaning, har både Nikolaikyrkan och Rådhuset genomgått genomgripande restaureringar. Nere vid torgets östra ände ligger det nya pampiga polishuset — måhända överdimensionerat i förhållande till stadens relativt måttliga kriminalitet. På Åbyområdet ligger det nya fjärrvärmeverket, som i helt utbyggt skick beräknas kosta c:a 90 miljoner kronor. Det gamla Söder är helt uttraderat, ersatt med höghusbebyggelse upp till 17 våningars höjd, det största sammanhängande saneringsföretag utan-

för Stockholm, som hittills genomförts. Där tar nu också Medborgarhuset med Hjalmar Bergman-teatern, samlings- och föreningslokaler samt restaurangen-hotellet Bergsmannen form till en kostnad, som väl kommer att ligga någonstans över 30 miljoner kronor. Många miljoner har lagts ned på att förvandla Gustavsvik till ett modernt friluftsbad med simstadion. Öster om Eyravallen ligger Vinterstadion med konstfrusna isbanor för bandy och ishockey. Och runt om staden breder de nya bostadsområdena ut sig: Stjärnhusen, Baronbackarna, Tybble, Markbacken, Varberga och andra enligt planlösningar, som rönt internationell uppmärksamhet och föranlett arkitektsammanslutningen International Federation for Housing and Planning att förlägga sin kongress nästa år till Örebro. För att inte tala om alla dessa nya moderna skolbyggnader staden runt.

Margit Palmær-Waldén, första inflyttade hyresgästen i Wadköping, inspekterar sina nya kulturella domäner. Som grannar får hon där konstnärer, konsthantverkare och en tenngjutare.

Om salig Karl XV kunde stå upp ur sin grav skulle han ha anledning att säga samma sak, som när han första gången skådade stadens rådhus: »Vet hut, Örebro, bornera inte svagdricka!»

År 1965 skall bli ett jubileumsår – Örebro 700 år – vari sommarens utställningar ingår som delarrangemang. På nyårsnatten går starten, jubileumsåret sprakar in.

På nyårsdagen hissas på Stortorget en flagga med jubileets symbol i form av ett krönt Ö – avbildad ovanför denna artikel. Denna symbol är en stiliserad version av ett gammalt tecken, de lärde tvistar om varifrån det egentligen emanerar, men det sannolikaste är att det på sätt och vis varit föregångare till stadens vapen och i varje fall har det bevisligen använts av ett forntida klockgjuteri och även vid myntprägling och tillverkning av mått och vikter, som skett i Örebro.

Vid hindersmässotid kommer det första jubileet i jubileet, Bergshanteringens Vänners 100-årsjubileum, en tilldragelse som skulle ha ägt rum redan detta år men som uppskjutits i väntan på att den nya teatern skulle bli disponibel för sammankomsten. En annan hundraåring skall också hyllas på något sätt, Engelbrektsstatyn på Stortorget, ett monument ej blott över frihetshjälten utan även över den framåtanda som präglade örebroarna, när de började bygga upp staden igen efter branden år 1854.

Den 4 juni kommer kungen, jubileets höge beskyddare, och inviger både utställningarna och Wadköping.

Traditionella utställningsinslag på de industriella och merkantila områdena kommer att få sin beskärda del på expoområdet – Idrottshuset och trakten däromkring – men tyngdpunkten kommer att ligga på en utpräglad idéutställning, en regionplaneutställning – »Idé 65» – med regionplanearkitekt Bo Fredzell som idégivare. Hela bandyarenan fylls med blåskimrande vatten, vari fyra stora vita kupoltält ligger utplacerade på små holmar. Tälten sammanbindes med uppbyggda gångbanor och åskådarläktarna kläds med blommor och grönt till en färgsprakande inramning. I utställningstälten skall den planerade regionen presenteras som ett alternativ till storstadsmiljön.

Där skall man visa att man i ett regioncentrum som exempelvis Örebro kan skapa en miljö som kulturellt, kommersiellt och i andra avseenden kan erbjuda vad storstaden kan, men därutöver värden, som storstaden inte kan skänka, i form av större trivsel, mindre trängsel och en närmare kontakt med Guds fria natur. Denna utställning avser att bli ett inlägg i dagens lokaliseringsdebatt.

Ishockeyhallen kommer helt att disponeras för stadens egen utställning, som kommer att skildra Örebro kulturhistoriskt samt därjämte stadens åtgöranden idag på samhällslivets olika områden. Stadsarkitekten Lars Arborelius håller i tåtarerna för denna utställning.

Kring dessa utställningar grupperar sig de andra, lantbruk, försvar, kyrka, kultur, fritid o.s.v. samt landstingets utställning, allt i nyuppförda hallar. Därmed nog sagt om utställningssidan om det blott tillägges, att de industriell-kommersiella utställningarna samt försvars- och lantbruksutställningarna pågår t.o.m. den 20 juni medan de övriga fortsätter över hela sommaren till fram i augusti.

*

För att gå över till de kulturella inslagen har en pristävling anordnats för att åstadkomma ett historiskt krönikespel, avsett att uppföras på Wadköpings öppna plats. Fyra örebroförfattare har givit sig i kast med uppgiften: Nils Peter Eckerbom, Hans Mörk, Margit Palmær-Waldén, Fritz Sahlin. Rektor Carl Olof Bergström, högste bas i krönikespelskommittén, skall jämte andra sakkunniga pröva tävlingsbidragens spelbarhet.

En publikationskommitté finns också – utställningskommittéerna är så många och personellt så välförsedda, att snart halva staden är i gång med jubileumsförberedelserna på ett eller annat sätt. Publikationskommittén har nu övergått från sina omsorger om stadsfullmäktiges 100-årsskrift till utformningen av ytterligare två publikationer, 700-årsboken samt en bok, som presenterar Örebro i konsten. Jubileumsboken var tänkt att skrivas av Bertil Waldén, men ödet ville annat. Efter hans bortgång har uppdraget gått till Margit Palmær-Waldén och redaktör Sven Johansson med sådan uppdelning av uppgiften, att den förstnämnda ger en populärt hållen historisk framställning och den senare gör ett rundsvep kring senare tidars Örebro.

För konstboken svarar Margit Palmaer-Waldén – som alltså satts i strängt arbete inför jubileet – samt hennes dotter fil. kand. Katja Waldén, Nationalmuseum och Moderna museet.

För att åter tala om kommittéerna, så finns också en festspelskommitté med stadsbibliotekarien Karl Gustaf Wirde i spetsen. Den är jämte Länets konst ansvarig för en konstutställning i Konsthallen samt för planeringen av speciella kulturveckor. Teaterinvigningen har denna kommitté överlämnat till den ny tillsatta teaterstyrelsen. Invigningsprogrammet är tämligen givet. Det skall gå i namnet Bergmans tecken — Hjalmar Bergman, Stina Bergman och Ingmar Bergman.

*

Nyputsad och snygg skall Örebro stad vara till jubileumsåret. Överallt i staden står nu byggnadsställningar och hänger säckvävsskyn- ' ken. Karl Gustaf Behrns och andras fastigheter håller på med make up—en. Det grävs i gatorna med ordern, att det till nyåret skall kunna sägas: vad grävas skall är allaredan grävt.

Mycket folk väntas till staden. Hundratusenden. För deras omhändertagande rustas enligt mottot, att ingen skall lämna staden missnöjd med logi, mat, parkering och annan service. Turistbyrån har trimmat sina värdinnor i hembygdskunskap och utländska språk, eleganta uniformer håller på att sys upp. Anmärkningsvärt är den mängd av kongresser som nästa år samlas i Örebro, ett vittnesbörd om riktigheten i Berit Spongs slogan: Vägarna och vi möts i Örebro.

Ett 30-tal kongresser är bokade – husmödrar, sångare, folkdansare, läkare, Rotary, Lions Club, turistfolk, reklamfolk, stadskamrerare, bildäcksgrossister, köpmannasammanslutningar av olika slag o.s.v.

Till sist — bemödandena går ut på att skapa ett värdigt och festligt jubileumsår. Det vill göra klart utåt, att Örebro har goda förutsättningar för industriell och kommersiell verksamhet i människovänlig miljö, att Örebro är en god stad att bo och verka i och där det utöver de timliga tingen också finns något att drömma om bortom Kilsbergens blåa rand. Här finns vidd för tanke och fantasi.

Och vad drömmer den blivande jubilaren om just nu? Jo, främst ett universitet samt att Örebro Sportklubb skall kunna sparka sig kvar i allsvenska serien.¹

John Ericsson

1 Den sistnämnda drömmen har numera gått i uppfyllelse!

Från vår skola

När förra årets nummer av Örebro-Karolinaren kom ut, hade läsåret 1963/64 vid Karolinska läroverket redan pågått en tid. Det började med flyttningsprövningar den 26 augusti och upprop den 2 september. Höstterminen avslutades den 21 december. Vårterminen började den 8 januari för grundskolan och den 10 för realskolan och gymnasiet. Avslutningshögtid för hela skolan ägde rum den 12 juni, men själva läsåret pågick för grundskolan noga räknat två dagar till, nämligen en lovdag och söndagen den 14 juni. Lovdagar och friluftsdagar förekom i vanlig omfattning.

Studentexamen avlades under höstterminen 1963 av 1 lärjunge och under vårterminen 1964 av 157. Realexamen avlades vårterminen 1964 av 169 lärjungar och särskild realexamen av 18. Därmed fick skolan sin största kull av gråmössor, och det var också den sista eftersom läroverkets realskola avvecklades i och med utgången av detta läsår.

Händelserna följer snabbt på varandra: året innan hade den första kvinnliga realexaminanden blomsterhyllats av sin skola, och nu överlämnades ett knippe röda rosor åt den sista som över huvud taget där avlade realexamen, vilket för övrigt också var en kvinnlig elev (av det enkla skälet att flickorna i alla officiella skolhandlingar kommer efter pojkar).

En av de kvinnliga studenterna, Gunilla Norrmén från R IV⁴A, fick en stor utmärkelse: ett av de fåtaliga utlandsstipendier som varje år utdelas ur Kungafonden.

Vid avslutningen i Nikolai-kyrkan, då högtidstalet hölls av landshövdingen Valter Åman och en kort andaktsstund leddes av kyrkoherden Yngve Junel, överlämnades Kungl. patriotiska sällskapets guldmedalj till läroverkets högt skattade vaktmästare Nils Axel Svensson som avgick med pension efter att ha tjänstgjort vid skolan sedan 1933. Minnesgåvor till vaktmästare Svensson överlämnades från lärare och lärjungar.

Glädjande och ovanligt nog har ingen av läroverkets ordinarie lärare lämnat skolan sedan den förra årsredogörelsen skrevs. Däremot har utnämnts: till lektor i latin och grekiska från och med 1.1.64 fil. lic. Ann-Marie Billing-Ottosson, född Billing, till lektor i matema-

tik från och med 1.7 .64 fil. lic. Hans Olof Brolin, till adjunkt i engelska och tyska från och med 1.7.64 fil. mag Elsie Ericsson, född Strand, och till lektor i matematik och fysik från och med 1.8.64 fil. dr Tage Sundström.

Föräldraföreningens årsmöte ägde rum den 10 mars, varvid professor Victor Svanberg höll ett ettrigt och medryckande föredrag över ämnet »Bildning och utbildning i det nya gymnasiet». Efter föredraget hade lärarna mottagning för målsmännen på olika lärosalar.

Elevernas förtroendenämnd fick detta läsår för första gången en kvinnlig ordförande, nämligen Birgitta Alvarson i A II³, som var ny i skolan men det oaktat ryktade sitt värv med stor iver och utmärkt handlag. Lucia firades den 13 december, varvid den gamla seden att bränna ljus i skolans fönster upptogs i den tidiga morgonstunden.

Sedan roade sig de lägre klasserna på lärosalarna och gymnasiet roades på Nya teatern av det musikaliska spexet Engel Engelbrektsson, påfallande skickligt sammansatt av den mångsysslande abiturienten Sture Nilsson vilken tidigare på höstterminen hade fått ett premium för sina insatser som målare ur Örebro stads kulturanslag till Hjalmar Bergmans minne. Orkestern leddes av en klasskamrat som var föregående års Hjalmar-Bergman-pristagare, Anders Ekenberg, vilken annars nedlade ett ypperligt arbete som gymnasiekörens ledare, som kompositör, organist, pianist, talare vid morgonsamlingar och Pallas-Brages ordförande. Vid den sistnämnda föreningens vårsoaré uppfördes ett nytt sångspex av Sture Nilsson, med Anders Ekenberg som musikalisk ledare. På någon ledig stund tog de båda ynglingarna studentexamen, varefter Sture Nilsson följande dag återvände till skolan som vikarierande lärare.

På två friluftsdagar företogs Stockholms-resor med teaterbesök, och på en friluftsdag i april medverkade läroverkets gymnasister i Operation Dagsverke, varvid en aktningssvård summa pengar arbetades in till Rädda barnens verksamhet i Algeriet.

På valborgsmässoafton hälsades våren på skolgården med sång och musik samt tal av förtroendenämndens ordförande. Svenska flaggans dag högtidlighölls av skolorkestern vid morgonsamling på skolgården, och på avslutningsdagens morgon tågade de båda Örebro-läroverkens gemensamma musikkår genom staden och förde sommar i byn med blomsterkransar och blomsterspiror.

Vid skolungdomens hösttävlingar 1963 blev Björn Gullman, elev i sista ringen, svensk skolmästare i raka hopp.

Läsåret 1964/65 började med flyttningsprövningar den 24 augusti, upp-rop för grundskolan den 26 augusti och för gymnasiet den 31 augusti.

För intagningen svarade en intagningsnämnd, gemensam för alla gymnasier i Örebro, och intagningspoängen blev för allmänt gymnasium 18. Det fyraåriga gymnasiet har i och med detta läsår avskaffats i Sverige, och förra årets intagning till L I⁴ hade av ansökningssiffrorna att döma tillfredsställt denna årskulls längtan till latinlinjen, varför läroverket fick endast tre nya gymnasieklasser, nämligen två A I³ och en R I³. Lärjungarna är nu 1065, varav 582 på gymnasiet och 483 i grundskolan. Antalet gossar är 509 och flickor 556. Flickorna har alltså tagit överhanden på det gamla gossläroverket, men detta har skett inom grundskolan och hänger samman med att Karolinska läroverket inom årskurs 9 a och y har sådana linjer som framför allt har lockat flickor, medan de som vill ägna sig åt studier, inriktade på industri och hantverk, har måst föras över till en skola som är utrustad med skolverkstad. På gymnasiet är mängden av närvarande manliga och kvinnliga elever lustigt nog alldeles lika.

Sedan realskolan har avvecklats, utgöres läroverket av två huvuddelar, på vilka det också är uppdelat vid morgonsamlingarna: gymnasiet och grundskolan. Av den senare tillämpar årskurs 9 timplanerna för försöksverksamheten med enhetsskola, medan årskurserna 7 och 8 läser enligt grundskolans läroplan. Av klasserna i årskurs 9 tillhör tre g-linjen, tre a-linjen och en y-linjen med särskild inriktning på handelsyrken. Av årskurs 7 har skolan i är sju klasser, varav två specialklasser.

I slutet av vårterminen anlades en vacker rosengård på södra sidan av vaktmästarbostaden, och då påbörjades arbetet på en grundlig omdaning av skolans biologiska institution. Nästa ombyggnad kommer ganska säkert att gälla det gamla Värdefulla biologiska museets lokaler i Sibirien.

Ett nytt inslag i skolans liv under höstterminen är den lärarutbildning som äger rum. Till följd av den stora mängden ansökningar till praktisk lärarkurs (som förr i världen hette »provår») måste skol-

överstyrelsen i somras upprätta ytterligare ett par lärarutbildningsblock, d.v.s. grupper av skolor som samverkar för att fylla de gamla provårsläroverkens uppgifter. Ett av dessa nya block förlades till Örebro med Karolinska läroverkets rektor som föreståndare. Den 25 september besöktes skolan i samband härmed av avdelningschefen i skolöverstyrelsen Bertil Junel. Under terminens första del har lärarutbildningen ägt rum på Karolinska läroverket, i samverkan med Olaus Petriskolan. Sedan överflyttas den till Nikolailäroverket, Risbergska skolan och Engelbrektsskolan, och därefter till Gumaelius-skolan och Vasaskolan. Om det också under kommande terminer föreligger behov av lärarutbildning i Örebro, kan i dag inte säkert sägas, men det finns tecken som tyder på att så är fallet.

Carl Olof Bergström

Kring vårt fyrtioåriga sällskap

I stället för jubileumskrönika

På gården till Engelbrekts folkskola i Stockholm kunde en stor publik en vårdag 1912 lyssna till en konsert av mer än fyra tusen sångare. Anförare för den väldiga kören var en i många avseenden märklig man: Gustaf Hultquist, stadsingenjör med hedersnamnet »Sångargeneralen». Tre år tidigare hade han skapat Svenska sångarförbundet och var nu dess förste förbundsdirigent. Han hade en otrolig energi, var en organisatör som få, snabb i omdöme och rask i beslut, säger en minnestecknare. Och så var han, karolinare! Det var han som 1924 tog initiativet till bildandet av Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm.

Det måste sägas vara ett livskraftigt frö som såddes en majdag för 40 år sedan. Det då bildade sällskapet har varit i full verksamhet under alla de gångna åren. Den som numera är en av de ansvariga för denna verksamhet bör akta sig för överord, men så mycket må väl sägas som att sällskapets pionjärtid är förbi och att dess existens synes vara tryggad.

Då vårt sällskap alltså kan sägas vara konsoliderat, bör det vara tillåtet att ett ögonblick se tillbaka på gångna år. I själva verket har sällskapets historia skrivits redan vid tre tillfällen, efter fem, efter tjugo och efter tjugofem år. Hävdatecknare var Max Hermelin i en speciell festskrift 1929 och Nils Lundqvist i 1944 och 1949 års häften av denna tidskrift. De tre minnesteckningarna bildar tillsammans en utförlig skildring av sällskapets öden under dess första kvartssekel.

Här skall inte lämnas en liknande redogörelse för de femton sedan senaste återblicken förflutna åren i sällskapets historia. Då en förening blivit så pass gammal som vår, kan det knappast sägas vara anledning att vart femte eller vart tionde år skriva dess historia. Nej, nu väntar vi till femtioårsjubileet med en utförligare krönika! Men några anteckningar må redan nu vara befogade.

De viktigaste inslagen i föreningslivet har allt från början utgjorts av de två årliga sammanträdena, med föredrag och sällskaplig samvaro som stående programpunkter. Från 1939 har så tillkommit ännu

en aktivitet från sällskapet. sida: utgivandet av års-publikationen Örebro-Karolinaren.

*

Då det gäller innehållet i de hittills utgivna häftena av ÖrebroKarolinaren, kan hänvisas till det 20-årsregister som medföljde 1960 års häfte. I numret för 1959 ingår också en kort historik över tidskriftens första tjugu år. Om de följande fem åren vill den, som haft uppdraget att först biträda med och sedan ansvara för utgivandet, blott betyga att han efter förmåga försökt att fullfölja de riktlinjer som dragits upp av framstående företrädare: Ernst Aurell, Nils Lundqvist, Olof Zachrisson och Edvard Thermaenius. Uppgiften har, tack vare stöd av förträffliga bidragsgivare och många läsares uppmuntrande tillrop, känts stimulerande.

*

»Aldrig på en lördag!» har varit många medlemmars svar då de tillfrågats varför de inte går på sällskapets sammanträden. Men andra karolinare hävdar att just lördagar är lämpligast för våra möten. Ja, frågan om lämplig sammanträdesdag var i vår förening länge en – som våra riksdagsmän älskar att säga – kontroversiell fråga.

För att äntligen få ett slut på den då och då uppblossande debatten kring denna viktiga fråga beslöt styrelsen för ett par år sedan att utlysa allmänna val eller rättare sagt anordna en omröstning om lämpligaste sammanträdesdag. Resultatet av omröstningen, helt verkställd medelst poströstning, har inte tidigare framlagts för tidskriftens läsare.

Först må sägas att man redan i början av röstsammanräkningen kunde skönja en tydlig tendens: splittringen var fullständig! Denna tendens stod sig, och de definitiva röstsiffrorna blev i procent uttryckta: måndag 11, tisdag 11, onsdag 13, torsdag 8, fredag 17 och lördag 13 procent. Och så hade inte mindre än 27 procent av väljarna sagt ett »vet inte» eller »vilken dag som helst». Alltnog, sedan anlitad statistisk expertis bearbetat valsiffrorna stod det slutligen klart att

valets verkliga huvudfråga – lördag eller annan veckodag? – hade fått ett tydligt svar: måndagtillochmedfredag-anhängarna hade vunnit en lysande seger över lördagspartiet. Och trots att valdeltagande var klen, drygt 40 procent, har styrelsen respekterat valresultatet och under de senaste åren kallat medlemmarna till sammanträde å annan dag än lördag.

*

I fråga om det åttiotial föredrag, som hållits inom sällskapet, kan konstateras att de allra flesta som sig bör handlat om Karolinska skolan eller Örebro eller de närmaste omgivningarna, Närke och Örebro län i övrigt. Av de föredrag, som inte kan hänföras till dessa ämnen, har de flesta haft den anknytningen till sällskapet att de hållits av någon karolinare.

I 1944 års häfte av tidskriften lämnades en förteckning över de första 20 årens föredrag. Här nedan följer en sammanställning av föredragen under de senaste 20 åren, 1945—1964, ordnad på ungefär samma sätt som skett i den äldre förteckningen. Inom varje grupp av ämnen står föredragen i kronologisk ordning.

I. Skolhistoria och skolminnen

Några funderingar om svensk läroverksungdom	Rektor Urban Ursing	1946
Karolinska läroverket 1884-1892	Chefredaktör Erik P. Vrang	1946
Från »Tjasses» regeringstid	Redaktör Karl S. Karlsson	1947
Mina skolpojksminnen från Örebroåren 1885-1889	Greve Carl Bonde	1948
Högtidstal vid Sällskapet Örebro-Karolinales 25-årsjubileum	Rektor Nils Lundqvist	1949
Återblick på Örebrokarolinare på 1880-talet	» » »	1954
Hur det var vid vårt läroverk och i vår skolestad vid tiden för Josef Linds övertagande av spiran från rektor »Tjasse»	Redaktör Sven Johansson	1955
En nutida läroverksrektors vedermodor och vederkvickelser	Rektor Urban Ursing	1957
Karolinska skolglimtar i ord och bild från 1920-talet	Red. Sture Larsson-Hoffman	1960

II. Örebro stad och län - historia, kultur och natur

Gammal och ny konst i Närke	Landsantikvarie B. Waldén	1945
En litterär bilfärd i Närke	Fil. dr Erik Hj. Linder	1947
Sven Adolf Hedin, den berömda riksdagsmannen från Örebro	Lektor Edv. Thermanius	1949
Närke i litteraturen	Fil. dr Gösta Attorps	1950
Kulturglimtar från Kumla i gångna tider	Apotekare Martin Lundqvist	1951
Några herresäten i Närke och deras ägare genom tiderna	Fil. dr Walfrid Enblom	1952
Bokkrönika från Närke - om boksamlingar och boksamlingar i landskapet	Stads-bibl. H. Wieslander	1953
Ett stationssamhälle i Närke	Fil. dr Gösta Attorps	1956
Gabriel Djurklou — närkingen, sjösänkaren, sagoberättaren	Landsantikvarie B. Waldén	1956
Ur Örebro-pressens historia	Redaktör Sven Johansson	1958
Knekt i Närke	Överste Gösta Mårtenson	1958
I Bergslagens hjärta	Kyrkoherde F. Widgren	1959
Från Skebäck till Öster- och Västerhav i kanot	Redaktör Karl S. Karlsson	1959
Söderidyller och Wadköpingskrumelurer	Frirsörmästare N. Lindström	1960
Tecknaren Alf Holm	Chefredaktör Arne Lindström	1961
Gustaf Wilhelm Gumaelius – kärlekslängtan och kariärdrömmar i den siste götens liv	Rektor Carl Olof Bergström	1961
G. W. Gumaelius, en färgstark politiker vid 1800-talets mitt	Professor Edv. Thermanius	1962
En skolmans syn på Hallsberg	Rektor Harry Olsvteedt	1962
Om Bofors	Disponent E. Wijkander	1963
Musiklivet i Örebro under de sista hundra åren	Docent Åke Davidsson	1963
Örebro i dag och i morgon	Direktör Harald Aronsson	1964

III. Andra ämnen

Medeltidens religiösa bildkonst Riksbibl.	O. Wieselgren	1945
Till Westfaliska fredens 300-års-minne	Docent Salomon Kraft	1948
Hur modern politisk historia kommer till — om källforskning och källkritik	Professor Edv. Thermeenius	1952
Som gästprofessor vid ett »svenskt» college i mellers-ta Västern	» » »	1953
Mina öden och äventyr i Sydafrika	Kapten John Nerén	1954
Menyer under tre århundraden	Fil. dr Gösta Berg	1955
En Örebro-Karolinare som lagens väktare i huvudsta-den	Polisintendent A. Zetterquist	1957

Per Tegner

100-års minne om 100 år

När Stockholm fick flytta ut till Närke

I Svenska Dagbladet publicerades den 2 jan. i år en artikel med ovannämnda rubriker. Lokaliseringsutredningens betänkande hade inspirerat riksbrandinspektör Ingvar Strömdahl till denna framtidsbild. Med författarens tillstånd återges följande utdrag.

Vid juletid 1963, d.v.s. för 100 år sedan, framlade den av dåvarande landshövdingen i Östergötlands län, Per Eckerberg, ledda s.k. lokaliseringsutredningen sitt huvudbetänkande med förslag till omlokalisering av större delen av den statliga, centrala förvaltningen. Då det så här långt efteråt knappast kan vara känt för många av denna tidnings läsare vilka utomordentliga konsekvenser detta förslag så småningom skulle komma att få för hela utvecklingen i vårt land, kan det vara befogat att här i korthet erinra om förslaget och dess följder.

Redan i början av 1950-talet hade man funnit att den dittillsvarande svenska huvudstaden — med samma namn som den nuvarande — växte så hastigt, att vissa svårigheter uppstått främst i fråga om bostadsförsörjningen och trafiken. Tanken uppkom att genom en utspridning av den centrala förvaltningen nå en bättre balans mellan bostadsbehov och bostadstillgång i det med allehanda centrala myndigheter starkt bemängda huvudstadsområdet. År 1957 tillsattes den eckerbergska utredningen och 1963 hade man — nästan enhälligt — kommit fram till en lösning: sammanlagt ett 100-tal statliga myndigheter och företag med totalt c:a 25 000 tjänstemän borde kunna förflyttas till Närke-slätten. Detta med Närke-slätten var huvudalternativet. Man tänkte sig emellertid också den möjligheten att ett mindre antal myndigheter skulle kunna förflyttas till västra delarna av Östergötland och till Västgöta-bygden mellan Väner och Vättern.

Hur togs då det eckerbergska förslaget emot? Ja, det höjdes röster både för och emot. D.v.s. röster för avslag på förslaget och röster mot förslaget. Mest negativa var de verkschefer, som nyss fått sin lokalfråga ordnad inom huvudstadsområdet och nu föreslogs bli förflyttade till exempelvis Vara eller Töreboda. För många, som besökt de orterna, är det svårt att förstå att man kunde ställa sig så negativ.

Och hur gick det sedan? Ja, först i slutet av 1900-talet fattades de avgörande besluten. Vår i dag alltjämt regerande, vördade premiärminister, Tage Erlander, hade då vid sin sida i regeringen helt nya män och riksdagen hade blivit den enkammarriksdag vi har i dag.

Efter att ha vilat i vederbörande departements nedersta byrålåda i c:a ett kvarts sekel blåstes det på nytt liv i frågan. Regeringens proposition avvek endast obetydligt från det gamla eckerbergiska förslaget — man gick på Närke-slåttalternativet — och riksdagen beslöt i enlighet med propositionen.

Så kom utflyttningarna snabbt i gång. Man tog »stora gruppen» med en gång. När år 2010 gick in hade operationen helt genomförts. För flertalet av de utflyttade myndigheterna hade lokaler iordningställts i och omkring den stad på Närkeslätten som tidigare hette Örebro. Visserligen blev det inte alltid så bra lokaler. Men även provisoriska träbaracker *kan*, som de flesta vet, göras riktigt trevliga om man bara bjuder till. Man räknade med att efter några år kunna utbyta träbarackerna mot mera värdiga kontorslokaler. Det visade sig emellertid att splittringsoperationen för samtliga flyttade myndigheter medförde en så kraftigt minskad effektivitetsfaktor på grund av de försämrade kontaktmöjligheterna — en stor del av verksledningarna befann sig på ständiga resor med minskad effektivitet också inom verken som följd — att stora personalökningar blev nödvändiga. Man fick lov att öka inte bara antalet chefstjänstemän till det dubbla utan också övrig personal i ungefär motsvarande män. I och med att organisationerna blev större kom ju också som var och en förstår Parkinsons lag att så att säga slå hårdare. Alltnog: också de provisoriska barackerna fick man lov att behålla. Och vi har dem än i dag.

*

För Örebro betydde invasionen av tjänstemän med familjer att staden på kort tid blev en av de tre största. I den situationen fann stadens fäder namnet väl blygsamt. Med tanke på de enorma investeringar som gjorts och som skulle komma att göras beslöt man ändra stadens namn till Kronebro. Så hette den ända tills regering och riksdag ävensom de åsidosatta verk, vilka icke fick vara med i den första utflytt-

ningen, nu — det var på 30-talet — successivt flyttade till centrum på Närke-slätten. Det blev därmed naturligt att åt den förflyttade, nya rikshuvudstaden ge det gamla, historiska, också i utlandet väl kända namnet Stockholm. I samma takt som det allmännas företrädare flyttade nu också bankerna, tidningarna, de stora företagen och näringslivets många olika organ till det nya Stockholm, som redan på 2040-talet hade mer än 2 miljoner invånare.

*

Hur det gick med det forna Stockholm, en gång kallat Nordens Venedig, vet vi alla. Det är dit vi nu reser när vi under den ljuvliga tremånaderssemestern vill njuta av bad, tennis, segling och motorsport. Det är där vi slår oss ned som pensionärer. Det gör inte oss, som bor där, något att detta lyckliga jättesamhälle, ett mellanting mellan ett Mastodont-Vaxholm och ett Mastodont-Mariefred, numera bär det beskedliga namnet Vällingby efter en av sina på 1950-talet färdigställda stadsdelar. Detta underbara samhälle gör faktiskt skäl för det namnet. De nära 2 miljonerna invånare till trots, är det en lantlig by där man med glatt sinne äter förnöjsamhetens goda välling.

Avsaknaden av industrier och motortrafikens ytterst ringa omfattning gör luften i vårt Vällingby frisk att andas. För den stressade invånaren i Stockholm, som bara har Svartån och den grunda Hjälmaren att fröjdas åt, är det en upplevelse att komma till Vällingby, staden som både vad utseende och namn beträffar bättre än det gamla, sönderjäktade Stockholm kan liknas vid den italienska lagun- och kanalstaden.

Alla de byggnader som myndigheter och företag förr trängdes i står visserligen tomma och asfaltbeläggningarna på gatorna grönskar på sina håll. Men i stort sett är underhållet i Sveriges pensionärsstad nr 1 gott. Nästan alla gator är gågator och nästan alla människor promenerar. Alla är här glada och förnöjda. Vetskapen att så många tusen lägenheter står tomma runt omkring oss ger oss vällingbybor en trygghetskänsla, som stockholmare aldrig får känna. Vi har all anledning sända vår välgörare, den en gång över Östergötlands län härskande landshövdingen Eckerberg, en tacksamhetens tanke!

*

Det är inte utan oro man ser fram emot vad den nyligen tillsatta statliga utredning skall komma till som »har att förutsättningslöst

pröva möjligheterna för ett återflyttande av den centrala statliga administrationen, omfattande regering, riksdag och samtliga centralmyndigheter, till det bebyggelseområde, nu benämnt Vällingby, Vilket har sitt centrum kring Mälarens utflöde i Saltsjön».

Om resultatet av den utredningen blir en återflyttning av rikshuvudstaden till Saltsjöns och Mälarens stränder kan jag förstå detta. Men som bofast, lycklig pensionär i Vällingby nu år 2063 smärtar det mig att något sådant skall behöva ske.

Vällingby i december 2063.

Ingvar Strömdahl

Stipendiater

Vid Karolinska läroverkets årsavslutning 1964 utdelades Sällskapet Örebro-Karolinare Gellerstedt-stipendium till studenten Lilian Stridh, dess Widlunds-stipendium till eleven i klass L III⁴ Urban Hidman och sällskapets särskilda jubileumsstipendium till studenten Inger Nilsson.

Höstsammanträde

SÄLLSKAPET ÖREBRO-KAROLINARE I STOCKHOLM
håller sammanträde

onsdagen den 18 november 1964 på Solliden, Skansen.

Professor emeritus Sune Lindqvist, Uppsala, håller föredrag om
»Domarringarna — Närkes stoltaste fornarv».

Innehållsförteckning

Massor av jubileer.....	1
Karolinarmöte i Örebro.....	2
Då vi fyllde 40 år.....	3
Sju vise mästare.....	9
I.....	9
II.....	10
III.....	16
Örebro 700 år – ett stadsjubileum.....	21
Från vår skola.....	27
Kring vårt fyrtioåriga sällskap.....	31
I stället för jubileumskrönika.....	31
I. Skolhistoria och skolminnen.....	33
II. Örebro stad och län - historia, kultur och natur.....	34
III. Andra ämnen.....	35
100-års minne om 100 år.....	36
Stipendiater.....	40
Höstsammanträde.....	40